

Casus gemeente Haarlemmermeer

Van weggooien naar hergebruik dankzij een circulair depot

Dit praktijkvoorbeeld gaat over:

- Circulair werken
- CO₂-reductie
- Kostenbesparing
- Goede samenwerking intern en extern

Casus gemeente Haarlemmermeer

Van weggooien naar hergebruik dankzij een circulair depot

Oude tegels eruit, nieuwe erin - dat was jarenlang de standaard. Was, want inmiddels zetten steeds meer gemeenten en bedrijven in op hergebruik. En terecht, want in 2030 moet minstens de helft van alle materialen circulair zijn. Dat bespaart grondstoffen, verlaagt de CO₂-uitstoot én drukt de kosten. In Haarlemmermeer zijn ze al twee jaar bezig met een circulair depot voor bouwmaterialen. Hoe werkt dat in de praktijk? En wat leren andere gemeenten hiervan?

Veranderingen binnen organisaties beginnen meestal bij mensen. Beter gezegd: bij de intrinsieke motivatie van een of meerdere gedreven collega's. Zo ook bij Haarlemmermeer, een gemeentelijke organisatie die zich dagelijks inzet voor zo'n 165.000 inwoners, verdeeld over 31 dorpen en kernen. Binnen die organisatie verwonderde Jos Ruigrok zich al langere tijd over de vele goede bouwmaterialen die als puin werden afgevoerd. Of nou ja, verwonderen... Hij vond het zelfs frustrerend, vertelt hij eerlijk.

'Bij de meeste projecten in de openbare ruimte lieten we die vrijkomende materialen – denk aan klinkers en tegels – gewoon vervallen aan de aannemer. Dat stond standaard in het contract. De aannemer kon er vervolgens weinig mee en zo ging het vanuit de container richting puinbreker.' Tegelijkertijd zag Ruigrok hoe er voor de aanleg van nieuwe verharding precies dezelfde materialen werden besteld, maar dan gloednieuw. 'Terwijl we dus elders goed herbruikbare stenen hadden weggedaan.' ►

Zuinig met je spullen

Gewoon een vorm van verspillings; iets anders kon Ruigrok er niet van maken. 'Ik dacht vaak: *Het is gemeenschapsgeld, dus wees zuinig met je spullen.*' In de rol van duurzaamheidsadviseur besloot hij het systeem van binnenuit te veranderen. 'Ik ben niet zo van de tools en de theoretische modellen, maar ik probeer zaken vooral praktisch aan te pakken. Dus dan ga ik gewoon ergens beginnen en waar nodig bijsturen. Ook in dit geval pakte dat prima uit.'

Want laten we eens kijken naar de verschillende stappen die hij zette. De eerste stap was het zoeken naar een plek waar hij die herbruikbare materialen tijdelijk kon opslaan. Een depot dus. 'We moesten een plek hebben waar we materialen goed en overzichtelijk konden opslaan, zonder dat het iets of iemand in de weg lag.' Dat depot werd gevonden op het terrein van Vrijbloed Transport uit Nieuw-Vennep.

Stenenwasser

De gebruikte bouwmaterialen komen bij verschillende projecten vrij en kunnen dus voortaan – na goedkeuring –

richting depot. Maar dan ben je er nog niet, legt Ruigrok uit. 'Alles is vies en doorgaans ongesorteerd. Dus er zijn nog een paar tussenstappen nodig voordat je ze kunt hergebruiken.' Een daarvan is het reinigen via een stenenwasser. Met Vrijbloed Transport kon hij afspraken maken over het gebruik van hun materieel en personeel. 'Zij wilden dit werk wel op zich nemen. Dus: materialen reinigen, maar ook sorteren en op pallets plaatsen.' Dat laatste is cruciaal, legt hij uit. 'Stratenmakers werken met machines. Dus zij kunnen niets met een berg stenen. Je moet die conform de ARBO-eisen aanbieden.'

Door 'gewoon te beginnen' kon zowel de gemeente Haarlemmermeer als Vrijbloed Transport ervaring opdoen, vertelt Ruigrok. 'Na een korte proefperiode hebben we nieuwe afspraken gemaakt en ook gekeken naar de tijd die zij nodig hebben voor alle werkzaamheden. Dat alles is contractueel vastgelegd.' Daarbij heeft Haarlemmermeer bewust de keuze gemaakt om het depot en het beheer in handen van een marktpartij te leggen. Ruigrok legt uit: 'Je hebt bijvoorbeeld zo'n stenenwasser nodig, maar ook een shovel, weegbrug en

palletteertafel. En je moet de mensen in huis hebben die tijd en kennis hebben om de materialen goed te sorteren. Dat vraagt extra investeringen, waarvan wij zeggen: een marktpartij kan dat prima verzorgen.'

Voorbereiding projecten

In een Excelbestand houdt Ruigrok nauwgezet bij welke materialen er zijn vrijgekomen. 'Vaak weet ik dat al ruimschoots van tevoren, omdat ik aanschuif bij de voorbereiding van projecten. Zo weet ik precies wat er vrijvalt en wat we bij andere projecten opnieuw kunnen gebruiken. Wat ik al weet of verwacht, verwerk ik in die lijst, zodat collega's de voorraad kunnen checken en zien wat er nog aankomt.' Het gaat overigens niet alleen om klinkers en tegels. 'Ook betonbanden en straatmeubilair, bijvoorbeeld. Daarnaast verwerken we gebroken tegels en klinkers als funderingsmateriaal.' ►

1

Betonstraatstenen los gestort

2

Pakketten rode fietspadtegels

3

Betonbanden 18-20 opgetast

4

Betonstraatstenen gepalletteerd

Het depot groeide al snel uit tot een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke werkwijze. Toch was niet iedereen vanaf het begin enthousiast. Lachend: 'In het begin kreeg ik weleens reacties als: *Jij weer met je troep*. Maar de meeste collega's wilden wel meewerken, zolang het makkelijk en praktisch was.' Er ontbrak concreet beleid voor circulair werken. 'Daarom zijn we gewoon begonnen. Niets doen was wat ons betreft geen optie. Inmiddels staat hergebruik standaard in veel gemeentelijke bestekken, wat betekent dat aannemers nu vanzelfsprekend herbruikbare materialen beschikbaar krijgen gesteld.'

Financieel aantrekkelijk

Naast de duurzaamheidsvoordelen bleek het hergebruik ook financieel aantrekkelijk. 'We hebben het verschil tussen nieuw en hergebruik doorgerekend. Daarbij kwamen we uit op een besparing van zo'n vijf euro per vierkante meter bestrating. Dat lijkt misschien weinig, maar als je tienduizenden vierkante meters per jaar hergebruikt, loopt dat behoorlijk op.' Daarnaast is de CO₂-uitstoot van hergebruikte materialen beduidend lager dan die van nieuwe materialen. 'Bij bestrating besparen we tot zeventig procent CO₂ door hergebruik.'

De samenwerking met transportbedrijf Vrijbloed is een van de succesfactoren, vindt Ruigrok. 'We hebben via nacalculatie uitgezocht hoeveel tijd zij ongeveer kwijt zijn aan het dagelijks depotbeheer en daarna is een vaste vergoeding afgesproken. Wij hebben een contract afgesloten en betalen dus voor opslag en bewerking.' Daarnaast mogen zij breukmateriaal direct verwerken in hun eigen recyclingprocessen, legt Ruigrok uit. 'Het mooie is dat we elkaar versterken. Wij besparen kosten en grondstoffen, zij hebben een constante stroom materiaal en werk.'

Goedlopend depot

Voor zover Ruigrok weet, was Haarlemmermeer de eerste gemeente (of in ieder geval: een van de eerste gemeenten) met zo'n goedlopend depot. Regelmatig ontvangt hij groepen van andere gemeenten voor een werkbezoek. 'Ik heb een paar aandachtspunten voor gemeenten die een vergelijkbaar circulair systeem willen opzetten. Ik zeg altijd: begin gewoon. Je hoeft niet te wachten op beleid. Het belangrijkste is dat je ergens begint, al is het klein.'

Zorg ook voor een centrale opslagplek, legt hij uit. 'Een makkelijk bereikbaar depot is cruciaal. Materialen moeten ergens tijdelijk opgeslagen kunnen worden en je hebt een professioneel beheerder nodig.' Ook de samenwerking met de markt vindt hij een belangrijk punt. 'Een externe partij met de juiste machines en kennis kan het proces veel efficiënter maken.' En je moet het in alle gevallen praktisch maken, is zijn ervaring. 'Wat ik al zei: om hergebruik tot een succes te maken, mag het niet heel veel extra werk opleveren.' ►

"Ik zeg altijd: begin gewoon. Je hoeft niet te wachten op beleid. Het belangrijkste is dat je ergens begint, al is het klein."

Jos Ruigrok - Adviseur duurzaamheid, klimaatadaptatie en materialenmakelaar GWW bij gemeente Haarlemmermeer.

Milieuwinst berekenen

In Haarlemmermeer wordt het depot steeds verder uitgebreid. 'We kijken nu bijvoorbeeld ook naar het hergebruik van lichtmasten, verkeersborden en bankjes. Daarnaast willen we het proces verder verfijnen, door nóg beter uit te rekenen welke milieuwinst er wordt geboekt.' Nieuwe tools als de Eco-Monitor kunnen daarbij helpen, verwacht hij.

Hoe dan ook: circulair werken neemt een vlucht. 'Waarom zou je materiaal weggooien als het nog goed is? Dat besef begint nu overal door te dringen. En je ziet het bij ons: het werkt gewoon.' ■

Lessen uit dit praktijkvoorbeeld:

- Begin gewoon (klein).
- Stuur bij en maak ondertussen beleid.
- Zorg voor een goed bereikbaar depot.
- Betrek een goede (markt)partij en maak duidelijke afspraken.
- Pas contracten met aannemers aan.

CROW Essit: praktijkvoorbeelden helpen ons verder

CROW Essit is het netwerk waar decentrale overheden, Rijkswaterstaat, uitvoerders en adviesbureaus hun kennis en inzichten met elkaar delen en vertalen naar de dagelijkse beheerpraktijk. Er staan grote maatschappelijke opgaven op de agenda van professionals in de fysieke leefomgeving. We hebben nog lang niet overal een goed antwoord op of een uitgekristalliseerde werkwijze voor. Gelukkig zien we wel heel veel goede voorbeelden en initiatieven, van waaruit we met elkaar kunnen leren en doorontwikkelen. Het netwerk CROW Essit publiceert een interviewserie met praktijkvoorbeelden, als vertrekpunt voor het goede gesprek. Zo helpen we elkaar verder in de uitvoering van ons werk. Wil je meer weten over CROW Essit of partner worden? www.essit.nl

